

STUDENTŲ SAVARANKIŠKAS DARBAS KAIP VIENAS IŠ PROFESINIO PASIRENGIMO KOKYBĖS VEIKSNIŲ

Rimantas Kontvainas, Lietuvos edukologijos universitetas

SANTRAUKA

Universitetinės studijos yra viena reikšmingiausių švietimo grandžių, darančių didelį poveikį žmogui ir visuomenei. Sparčiai auga ir kinta informacijos kiekis. Iškyla problema, kaip susigaudyti dideliame informacijos sraute, atrinkti tai, kas žmogui reikalinga. Tam yra svarbus kritinis ugdymas, kuris padeda iš gausaus informacijos srauto atrinkti reikalingiausius dalykus. Prioritetiniu universitetinės bendruomenės tikslu tampa studijų kokybės tobulinimas, akcentuojant bendradarbiavimą, komandinį darbą, mokymosi, kritinio mąstymo gebėjimų ugdymo svarbą, nes šie gebėjimai yra esminė tolesnių studijų ir sėkmingos karjeros prielaida. Studijų metu svarbu tam tikros kompetencijos, kurios leistų sėkmingai dirbti. Tam reikia specifinių įgūdžių, kurie padėtų priimti savarankiškus sprendimus.

Vienas iš profesinio pasirengimo kokybės veiksnių yra studentų savarankiškas darbas. Todėl šiame straipsnyje yra analizuojama studentų savarankiško darbo trukmė, darbų atlikimo ir nustatytu laiku gynimo savęs įvertinimas.

Reikšminiai žodžiai: savarankiškas darbas, savęs vertinimas, studijų programa.

ĮVADAS

Universitetinės studijos yra viena reikšmingiausių švietimo sistemos grandžių, nes jos daro didelį poveikį žmogui ir visuomenei (Constructing Knowledge Societies, 2002). Sparčiai auga ir kinta informacijos kiekis. Iškyla problema, kaip susigaudyti dideliame informacijos sraute, atrinkti tai, kas žmogui reikalinga. Todėl tampa svarbus kritinis mąstymas, kuris padeda iš gausaus informacijos srauto atskirti reikalingiausius dalykus. Pasak P. Ramsdeno (2000), universitetinių studijų kaitos dimensijas atspindi studijoms būdingas objektų ir reiškinių supratimas, jų suvokimo kokybė ir atitinkamas konceptualizavimo lygmuo. F. Martonas ir R. Säljö (1976) iškelia studijų kompleksiško paradigmą, kuri akcentuoja ne tiek pačias studijas, kiek jų kontekstą, t. y. tikslus, vidinius procesus ir studijų sudėtinių dalių sąveiką, kuri sudaro sąlygas studentams suvokti aplinkinį pasaulį ir save socialiniame bei ekonominiame kontekste, rasti savo

vieta ir siekti numatyto tikslo. Tad prioritetiniu strateginiu universitetinės bendruomenės tikslu tampa studijų kokybės tobulinimas, akcentuojant bendradarbiavimą, komandinį darbą, mokymosi, kritinio mąstymo gebėjimų ugdymo svarbą, nes šie gebėjimai yra esminė tolesnių studijų ir sėkmingos karjeros prielaida. Universitetinės studijos yra susietos su intelektinio, emocinio ir dvasinio ugdymo darna, praktinių gyvenimo aplinkybių suvokimu ir sugebėjimu veikti, platesnio konteksto, asmens žinioms suteikiančio tikrąją prasmę ir vertę, suvokimu. Kaip teigia R. Laužackas, E. Stasiūnaitienė ir M. Teresevičienė (2005), refleksyvus mąstymas padeda pereiti nuo aklo tikėjimo autoritetais prie naujos informacijos ir žinių apmąstymo, jų kritinio vertinimo, argumentavimo ir savo pozicijos pagrindimo. Studijų metu svarbios tam tikros kompetencijos, kurios leistų veiksmingai dirbti. Tam reikia specifinių įgūdžių, kurie padėtų priimti savarankiškus sprendimus. Pažymėtina, kad kiekvienas unikalus atvejis reikalauja atrinkti iš turimų įgūdžių bei gebėjimų tuos, kurie atitiktų situaciją. Studijų metu studentai turi įgyti reikalingų įgūdžių ir protinės patirties. Tam reikia studijų procese sudaryti sąlygas analizuoti ir vertinti asmeninę veiklą.

Šio tyrimo tikslas – išanalizuoti kai kuriuos ypatumus, kaip geografijos studijų programos studentai vertina jų parengimą būsimai profesinei veiklai.

Tyrimo uždaviniai: 1) ištirti geografijos studijų programos studentų studijų pasirinkimo teisingumą ir pačios programos kai kuriuos vertinimus; 2) išanalizuoti studentų laiko trukmę, skirtą savarankiškam darbui atlikti ir jį laiku apginti; 3) patyrinėti, kaip studentai vertina jų parengimo būsimai profesinei veiklai kokybę.

Tyrimo objektas – studento savarankiškas darbas, jo trukmė ir kokybė.

Tiriamieji. Tyrime dalyvavo geografijos studijų programos nuolatinių ir iš-
tęstinių studijų studentai. Laisvo pasirinkimo būdu buvo apklausta per 200 respondentų, kas sudarė 44,4 proc. minėtų studijų programos studentų skaičiaus.

Tyrimas atliktas 2009–2011 m. m. Lietuvos edukologijos universitete. Tyrime buvo parengta anketa, siekiant išsiaiškinti:

- Kaip studentai vertina savarankišką darbą studijų metu?
- Ar pakankamas parengimas pedagoginei veiklai universitete?

Atliekant tyrimą buvo taikyti ir kiti metodai: mokslinės literatūros ir dokumentų analizė, stebėjimas, individualūs pokalbiai, daugiamečio įdirbio duomenys apie šios studijų programos studentų geografinę veiklą mokykloje ir universitete, statistiniai duomenys, nurodantys savarankiško darbo užduočių atlikimo ir jų gynimo laiką. Akademinio darbo, individualių pokalbių metu buvo kau-

piama informacija apie geografijos studijų programos studentų darbą, minėtos studijų programos akademinio ir savarankiško studentų darbo sąsajas.

TYRIMO REZULTATAI

Tyrimo metu siekta išsiaiškinti, ar pasiteisino studentų pasirinkimo studijuoti Lietuvos edukologijos universitete lūkesčiai. Studentų atsiliepimai nėra vienameikšmiai. Tyrimo duomenimis, net 62,0 proc. respondentų pažymėjo, jog lūkesčiai pasiteisino, 34,5 proc. – kad iš dalies pasiteisino, 3,5 proc. apklaustųjų atsakė, jog jų lūkesčiai nepasiteisino. Apskritai net 96,5 proc. respondentų pažymėjo, kad studijų pasirinkimas visiškai arba iš dalies pateisino jų lūkesčius. Tie, kurie brandino ketinimą studijuoti Lietuvos edukologijos universitete, pažymi, kad jų pasirinkimas neapvyklė. Studijos patrauklios, nes studijuojami įdomūs dalykai, kuriuos dėsto aukštos kvalifikacijos dėstytojai. Jie paskaitų ir kitų akademinų užsiėmimų metu atskleidžia dėstomo dalyko mokslinę vertę, praktinio pritaikymo galimybes. Lauko praktikų metu įsitikinama teorinių žinių tikrumu ir reikalingumu. Patrauklus atskirų dalykų dėstymas skatina didesnę domėjimąsi geografinėmis disciplinomis. Studentai pažymi, kad šis susidomėjimas einant iš kurso į kursą didėja. Tokį domėjimąsi skatina sistemingas savarankiškas darbas, kuris nukreiptas į visapusiškesnę dalyko pažinimą, dalyko mokslinės ir praktinės reikšmės suvokimą. Tai teikia daug galimybių tobulėti profesiniu požiūriu.

Specialistų rengimas yra glaudžiai susijęs su mokymo proceso organizavimu. Mokymosi strategija yra akivaizdžiausia ugdymo proceso šiuolaikiškumo žymė. A. Hargreaveso manymu, mokymosi strategijos labai parankios saugiai imitacijai kurti, nes greitai susidaro naujoviškumo įspūdis. Tačiau tikrąjį savo vaidmenį jos gali atlikti tik giliai suvokiant vidinį mokymo(si) vyksmą, taikomų strategijų paskirtį ugdymo(si) procese. Mokymosi strategijos daugiausia siejamos su aktyviu, interaktyviu mokymu(si), kritinio mąstymo ugdymu, į besimokantįjį orientuotu mokymu(si), mokymu(si) bendradarbiaujant, refleksyviu mokymu(si) ir t. t. Pažymėtina, kad minimos strategijos remiasi ugdytinio pajėgumu, sąmoningai, visavertiškai įsitraukti į mokymo(si) procesą, jį įprasminti konkrečiose situacijose, artimesnėje ir tolimesnėje perspektyvoje.

Svarbu pažymėti, kad mokymasis yra nenutrūkstantis, patirtimi paremtas procesas. Visais amžiaus tarpsniais mokinių turima patirtis yra svarbi, o studijų metais ji tampa esminiu atspirties tašku, nes susidaro didesnės galimybės jas keisti. Psichologo D. P. Ausubelio nuomone, rėmimasis turimomis

žiniomis yra svarbiausias sėkmingo mokymosi principas. Atsižvelgiant į tai, kad studentų patirtys yra labai skirtingos, tenka galvoti, kaip jas būtų galima panaudoti. Mokymasis yra žinių kūrimo procesas, kurio metu žinios yra kaupiamos transformuojant jau turimą patirtį. Ypač svarbu tai, kaip studentas vertina savo mokymosi veiklą ir ją kontroliuoja, o tai susiję su mokymo proceso tyrimu.

Tokie tyrimai, kaip pažymi R. Baranauskienė (2003), „padeda integruoti veiklą, profesinį rengimą bei mokslines žinias, o tai savo ruožtu atveria naujas galimybes mokymo, mokymosi bei akademinio personalo tobulėjimo raidai (Baranauskienė, 2003, p. 11), sujungia dėstytojų ir studentų jėgas“.

Studentų savarankiškas darbas suprantamas kaip atskirų geografijos studijų programos disciplinų studijavimas. Jis vyksta pagal dalyko dėstytojo teikiamą programą. Studijų metu studentai savarankiškai gilina žinias į dalyko teoriją, ją taikydami atlieka praktines užduotis, jas analizuoja.

Atliekant tyrimą taip pat analizuota, kokia vieta tenka savarankiškam darbui ir kiek laiko studentai skiria šiai veiklai. 1 lentelėje pateikti duomenys parodo, kad 33,96 proc. respondentų savarankiškam darbui skiria 2 val. kasdieną, kas antrą dieną po 2 val. skiria 40,74 proc. apklaustųjų. Tyrimo metu taip pat nagrinėta, kiek studentai skiria laiko savarankiškam darbui esant būtinybei. Tokia būtinybė atsiranda, kai delsiama atlikti eilinę savarankiško darbo užduotį. Tyrimas atskleidė, kad net 64,52 proc. respondentų tam skiria 4 val. Tokie duomenys leidžia daryti prielaidą, kad didelei daliai respondentų reikėtų daugiau mokslinio ir sistemingesnio savarankiško darbo studijų metu.

1 lentelė. Studentų savarankiško darbo trukmė

Val.	Kiekvieną dieną					Kas antrą dieną					Pagal reikalą				
	1	2	3	4	Viso	1	2	3	4	Viso	1	2	3	4	Iš viso
Abs. skč.	17	18	8	10	53	12	22	10	10	54	7	6	20	60	93
Proc.	32,08	33,96	15,09	18,87	100	22,22	40,74	18,52	18,52	100	7,53	6,47	21,50	64,52	100

Tiriant savarankiško darbo trukmę mėginta išsiaiškinti, kaip studentai vertina savarankišką darbą ir laiku atliktų darbų gynimą (2 lentelė). Buvo vertinama pagal dešimties balų sistemą. Tyrimo duomenys atskleidė, kad studentai savarankišką darbą vertina nevienareikšmiai: puikiai ir labai gerai jį vertino 45,5 proc. respondentų, gerai ir vidutiniškai – 37,5 proc.

2 lentelė. Rezultatai, kaip studentai vertina savo savarankišką darbą (pagal dešimties balų sistemą)

Savarankiško darbo vertinimas			Savarankiško darbo užduočių atlikimas laiku			Laiku atliktų darbų gynimas		
Balai	Abs. skč.	Proc.	Balai	Abs. skč.	Proc.	Balai	Abs. skč.	Proc.
1–4	12	6,0	1–4	4	2,0	1–4	8	4,0
5–6	22	11,0	5–6	22	11,0	5–6	26	13,0
7–8	75	37,5	7–8	82	41,0	7–8	80	40,3
9–10	91	45,5	9–10	92	46,0	9–10	86	43,0
Iš viso	200	100,0	Iš viso	200	100,0	Iš viso	200	100,0

83,0 proc. respondentų savo savarankišką darbą vertino nuo 7 iki 10 balų. 17,0 proc. tyrimo dalyvių savarankišką darbą įvertino patenkinamai ir žemesniu balu. Apibendrinant, kaip studentai vertina savo savarankišką darbą, pažymėtina, jog dauguma jų (83,0 proc.) savo darbą vertina aukštu balu. Gyvenimo praktika koreguoja tokius rezultatus, nes studentų nuomonė apie savo darbą dažnai yra geresnė, nei taip yra realiai gyvenime. Kitas svarbus aspektas yra savarankiško darbo atlikimas laiku ir jo gynimas. Tai leidžia sistemingai ir nuosekliai plėsti savo žinias, aktyvina mąstymą, turtina patirtį studijuojant atskiras disciplinas. Tyrimo metu siekta išsiaiškinti, kiek respondentų savarankiško darbo užduotis atlieka laiku ir nustatyti laiku jas gina. Tyrimo duomenys atskleidė, kad net 46,0 proc. tiriamųjų laiku atliktą savarankišką darbą vertina puikiai ir labai gerai, vidutiniškai ir gerai – 41,0 proc. Patenkinamai ir žemesniu balu savo atliktą savarankišką darbą įsivertino 13 proc. respondentų. Panaši situacija atskleista, kai buvo tiriama, kaip studentai nustatyti laiku gina savarankiškas užduotis (3 lentelė).

Analizuojant, kaip studentai vertina savo savarankišką darbą, išryškėjo, kad dauguma Geografijos studijų programos studentų (83,0–87,0 proc.) sistemingai ir laiku atliktas savarankiško darbo užduotis gina nustatyti laiku. Apibendrinant respondentų nuomonę apie jų savarankišką darbą, galima teigti, kad minėtos programos studentai skiria daug dėmesio savarankiškomis studijoms ir šias pastangas patys studentai vertina aukštu balu.

IŠVADOS

1. Universitetinės studijos yra viena reikšmingiausių švietimo sistemos grandžių, nes jos daro didelę įtaką žmogui ir visuomenei. Tad priori-

tetiniu, strateginiu universitetinės bendruomenės tikslu tampa studijų kokybės tobulinimas, akcentuojant bendradarbiavimą, komandinį darbą, kritinio mąstymo gebėjimų ugdymo svarbą, nes tai lemia tobesnių studijų ir sėkmingos karjeros prielaidą.

2. Geografijos studijų programos studentų profesinis apsisprendimas ir studijų pasirinkimas Lietuvos edukologijos universitete, kaip parodė tyrimo rezultatai, pasiteisino. Dauguma respondentų pažymėjo aukštą mokymo proceso lygį, brandžią dėstymo kultūrą.
3. Viena pagrindinių studentų rengimo profesinei veiklai grandžių yra studentų savarankiškas darbas, kokybiškai laiku atliktas ir apgintas. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad 70 proc. respondentų savarankiškam darbui skiria po 2 val. kasdieną ir kas antrą dieną. Ženkli studentų dalis šiam darbui skiria po 4 val. pagal reikalą. Tai aktuali spraga, kurią reiktų išvalgiai taisyti.
4. Studentų savo savarankiško darbo vertinimas atskleidė, kad daugiau kaip 80,0 proc. tiriamųjų savo darbą vertina 10 balų (vertinant pagal dešimties balų sistemą). Taip pat studentai pažymi, kad laiku atlieka ir gina savarankiško darbo užduotis. Kita dalis respondentų save įvertino žemesniu balu. Tai leidžia daryti išvadą, kad dauguma respondentų daug dirba ir atsakingai rengiasi profesinei veiklai.

LITERATŪRA

1. Baranauskienė R. 2003. *Emancipacinių kokybinių tyrimų realizavimas edukacinės paradigmos virsmo kontekste*. Šiauliai: ŠU leidykla.
2. Constructing Knowledge Societies: New Challenges for Tertiary Education. 2002. *The International Bank for Reconstruction and Development*. The World Bank.
3. Hargreaves A. 1999. *Keičiasi mokytojai, keičiasi laikai*. Vilnius: Tyto alba.
4. Laužackas R., Stasiūnaitienė E., Teresevičienė M. 2005. *Kompetencijų vertinimas neformaliajame ir savaiminiame mokymesi*: monografija. Kaunas: VDU.
5. Marton P., Säljö R. 1976. On Qualitative differences in Learning, II. Outcome as a function of the learner's conception of the task. *British Journal of Educational Psychology*, vol. 46(2), p. 115–127.
6. Poland A. 2006. *Reflektyvusis mokymas*. Vilnius: Garnelis.
7. Ramsden P. 2000. *Kaip mokyti aukštojoje mokykloje*. Vilnius: Aidai.

INDEPENDENT STUDIES AS ONE OF THE FACTORS IN THE QUALITY OF TRAINING

Rimantas Kontvainas

Summary

Higher education is one of the important levels in education system. It has a significant impact on the humanity and society. Growing and changing the amount of information promote the problem of how to understand so large flow of information and how to choose that information we are needed. That is why so important critical thinking, which helps from the flow of information select the most necessary things. One of the priority purpose in the university is quality improvement of studies, which is focusing on collaboration, teamwork, learning, critical thinking. These skills are important because these abilities are essential for further study and career success. During studies is important competences, which permit a successful work. This requires specific skills that will help make independent decisions.

One of the vocational training quality factors is a student's independent studies. In this article is analyzed how students self-assessment time length, work timely completion and on time defend of independent work.

Keywords: independent studies, self-evaluation, stadines programm.